

Friðfinnur Jónsson frá Stóru-Giljá - Sýnishorn Íslenzkrar réttvísi o. fl. (1911)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Bókasafns Kópavogs.

Meiriháttar galli á bls. 10.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

28, - - el + 247
Fr
S

Sýnishorn

Íslenzkrar réttuísí o. fl.

Svo eru lög
sem hafa tog.

Eftir
Friðfinn Jónsson
frá Stóru-Giljá



Æl kostnað höfundarins

Reykjavík 1911
Isafoldarprentsmiðja
BÓKASAFN KÓPAVOGS

I.

Nokkru fyrir jól næstliðinn vetur kom eg að Mjóadal síðla dags og hitti húsbóndann, Guðmund Erlendsson. Sagði hann mér að koma með sér upp í hús, að skoða rauðan hest, sem eg átti þar í fóðri. Þegar uppeftir kom, segir hann mér, að þegar hann hafi látið þann rauða út um morguninn, hefði hann fundið eitthvað hart í síðu hestsins strjúkast við sig. Þegar hann fór að aðgæta þetta frekar, sá hann að stafbroddur stóð í síðu hestsins. Dró hann út broddinn, en ekki var farið að gera neitt við sárið, þegar eg kom. Fór eg því út að Mörk, að fá Skarphéðinn Einarsson, sem kom með mér. Gerði hann við sárið og færði út talsverðan gröft, svo auðséð var, að járníð var búið að vera um tíma inni. Eg var hræddur um, að þessi viðgerð á hestinum mundi ekki duga, því hann var talsvert veikur. Fór eg því og sótti Sigfús bónda á Torfustöðum til að kanna sárið, hvort það stæði á hol. Þegar Skarphéðinn og Sigfús höfðu skoðað sárið, álitu þeir, að það stafaði af mannavöldum. Eg fór til Guðmundar bónda og spurði hann, hvort hann þekti broddinn. Sagði hann, að drengur þar á heimilinu, sem Kristján hét, ætti hann. Fór eg

Því að spyrja drenginn, hvort hann vissi nokkuð um, hvernig á þessu stæði. Hann sagðist ekki vita annað en það, að hann hefði átt að taka hestinn í húsinu og ríða honum yfir lækinn, en ekki náð honum. Hafi hann þá kallað á Svein, vinnumann Guðmundar, og beðið hann að hjálpa sér, eigi að síður náðist hesturinn ekki, svo Sveinn sótti staf drengsins út, sem broddurinn var úr, sem stóð í hestinum. En hvernig hann brúkaði stafinn til að ná hestinum, hefir drengurinn ekki sagt mér. Síðan sagði Guðmundur í Mjóadal mér, að Sveinn vinnu- maður sinn væri höfundur að áverkanum á þeim rauða mínum.

Eftir að sár þetta var gróið á hestinum, tók eg hann í burtu, því hey mitt var þá þrotið. Fór eg þá með hann út að Mörk. Sáu þá bændur þar, að stunga var á hestinum aftan á lærinu, þriggja þumlunga djúp. Sótti eg því Sigfús aftur og átti hann erfitt með að varna því, að benin græfi inn að beini, er valdið hefði hestinum dauða.

Fyrri stunguna áleit Guðmundur hreppstjóri í Mjóadal vera af mannavöldum og dróttaði hann því verki að áður nefndum dreng, sem átti stafinn; en seinna fríkendi Guðmundur drenginn.

Þetta er eg reiðubúinn að staðfesta með eiði ef krafist verður.

Auðólfssstöðum 6. júní 1903.

Friðfinnur Jónsson.

II.

Þegar Páll amtmaður var á ferð vestur á kjörfund í vor, bar eg mig upp undan drætti sýslumanns á málinu, og lofaði þá sýslumaður amtmanni að taka málið fyrir á Bólstaðarhlíðarþingi.

Á þinginu spurði eg sýslumann, hvort hann ætlaði ekki að taka málið fyrir.

Sagði þá sýslumaður að gott væri ef sætt gæti komist á og gat þess um leið, að þeir amtmaður hefðu minst á það.

Þá segi eg: Sé svo, að amtmaður hafi talað þetta, neita eg ekki sættinni.

Kom þá Brynjólfur í Þverárdal til mín, og spyr mig hvar sáttarfundurinn eigi að vera. Segi eg honum, að eg óski að hann verði haldinn á mínu heimili, Auðólsstöðum.

Í málinu er svo haldinn sáttarfundur á hinum tiltekna stað og degi. Þangað komu Guðmundur hreppstjóri í Mjóadal, Brynjólfur oddviti í Þverárdal og Sveinn Hallgrímsson í Mjóadal (sá kærði).

Á fundinum býður Brynjólfur mér 40 kr. til sátta og segist hann skuli gefa 10 kr. en Guðmundur hreppstjóri 10. Svo spyr hann Svein, hvað hann vilji láta, og segist Sveinn þá skuli láta 20 krónur.

Einnig viðurkennir hann að hann hafði borið stafinn inn í húsið og áverkinn á hestinum að því leyti orsakast af sínum völdum.

En eg gaf til leyfis sættina upp á 50 krónur, ef

réttvísinn leyfði slíkt. En eins og kunnugt var, varð ekkert af sættum.

Að þessu voru vottar: Pétur Pétursson bóndi á Gunnsteinsstöðum og bóndinn Guðmundur Jónsson á Auðólfstöðum.

Auðólfstöðum 28. maí 1903.

Friðfinnur Jónsson.

III.

Í desembermán. 1903 framdi Sveinn Hallgrímsson, vinnumaður bóndans Guðmundar Erlendssonar í Mjóadal í Laxárdal, vísitandi niðingsverk á hesti, sem eg átti í fóðri þar.

Áverkarnir voru tveir.

Annar þeirra á þann hátt, að hégreindur Sveinn Hallgrímsson hafði stungið göngustafsbroddi inn í síðu hestsins og lét hann standa þar fastan, án þess að draga hann út úr sárinu, og var því farið að grafa í kringum broddinn, þegar bóndinn Guðmund-Erlendsson tók eftir þessu. Hinn áverkinn á hestinum var þannig lagaður, að stungið var eða skorið aftan í lærið á honum og var sú stunga eða skurður þriggja þumlunga djúpur.

Eg kærði vinnumanninn Svein Hallgrímsson skriflega 22. marz 1903 fyrir þetta hans tiltæki, fyrir sýslum. Gísli Ísleifssyni, og krafðist eg þess

jafnframt, að hann (sýslumaðurinn) tæki málið þegar fyrir, því mér fanst upptökum og efni þess vera þannig háttað, að engin ástæða væri að fresta því. Sýslumaður hefir nú ekkert verulegt gjört viðvirkjandi þessu máli, nema það, eftir því er hann hefir sjálfur skýrt mér frá, að hann hafi yfirheyrt tvö vitni, Skarphéðinn Einarsson í Mörk í Laxárdal og Sigfús bónda á Torfustöðum í Svartárdal og kvað hann framburð þeirra vera samhljóða mínum framburði.

25. dag. okt. 1903 skrifar sýslumaður mér bréf þess efnis, að hann kveðst hafa frétt, að kærði, Sveinn Hallgrímsson, væri dæinn, og ef sú fregn reyndist sönn, væri frekari rannsókn í þessu máli þýðingarlaus.

Þareð eg nú, að því leyti sem mál þetta snertir mig sem eiganda hestsins, get ekki leitt afskiftalaust hjá mér þetta afskiftaleysi og drátt sýslumanns í máli þessu, vil eg hérmeð leyfa mér virðingarfyllst að fara fram á það við hinn hæstvirta ráðherra Íslands, að honum mætti þóknast að hlutast til um að mál þetta verði sem fyrst tekið fyrir og skipa setudómara í málið, því ekki er það ótrúlegt, að sýslumaður Gísli Ísleifsson verði knúður til að færa fram fullgilda sönnun fyrir heimild þeirri, er hann að sjálfsgöðu álítur sig hafa haft til að draga málið um svo langan tíma, þar til honum í skjóli dauða þess kærða, Sveins Hallgrímssonar,

gat fundist málið og efni þess vera algerlega fallið.

p. t. Reykjavík 9. apríl 1904.

Virðingarfylst.

Friðfinnur Jónsson.

(Handsalað).

Til
ráðherra Íslands.

IV.

Þegar eg kom að Stóru-Giljá, bað Guðrún systir mig að vera hjá sér, á meðan hún væri veik; því lofaði eg henni. En hest átti eg í reiðileysi uppi í Köldukinn og var því knúður til að sækja hann, en þegar eg kom aftur til hennar, fæ eg þau orð frá Gísla á Skinnastöðum, að mér sé fyrirboðið hús og hey handa hestinum, og sömuleiðis matur og drykkur handa mér, og varð eg því að fara á aðra bæi til þess að geta haldið lífinu, á meðan eg var yfir henni, þangað til hún var skilin við.

En svo var mér sagt, að Gísli Benediktsson á Skinnastöðum hefði komið, á meðan eg var að ná hestinum, og skorað á hana að arfleiða sig eða setja veð fyrir hjálpinni, og þá skyldi alt í té látið, sem mögulegt væri, henni til hjálpar. En þegar það tókst ekki, fór hann til Guðmundar á Stóru-Giljá

og vildi láta hann vera ábyrgðarmann fyrir sig, ef hann hjálpaði.

Engan sá eg koma af hennar skyldfólki á meðan eg var yfir henni, til að rétta henni hjálparhönd, utan Stefaniu í Öxl, er kom einu sinni snöggvast. Svo var stúlka fengin frá Brekku af Gísla á Skinnastöðum, til að vera hjá henni miðpartinn úr deginum.

Sú hjálp, sem mér og systur minni var veitt í þessum veikindum, kom frá Guðm. Jónssyni bónda á Stóru-Giljá, konu hans og engum öðrum. Svona löguð meðferð á systur minni álit eg að hafi flýtt fyrir dauða hennar.

Friðfinnur Jónsson,
(bróðir þeirrar látnu).

Lesið fyrir manntalsþingsrétti Húnavatnssýslu að Blönduósi 20. júní 1910.

Þinglesturgjald:

Vottar

1 — ein — króna.

Gísli Ísleifsson.

Borgað G. Ísl.

V.

Hérmeð leyfi eg mér virðingarfylst að skora á réttvísina að svara eftirfarandi spurningum.

1. Er leyfilegt að taka hey eða aðra fjármuni úr dánarbúi, án þess að allir hlutaðeigendur eða umboðsmenn þeirra samþykki?
2. Er leyfilegt að bjóða múg og margmenni til

jarðarfarar, án samþykkis þeirra hlutaðeigenda, sem nærstaddir eru?

3. Er leyfilegt að semja uppboðsskilmála, án þess að nærstöddum hlutaðeigendum sé gert viðvart?
4. Er leyfilegt að tekin séu öll bréf og skjöl, sem í dánarbúi finnast, og stungið undir stól, svo að hlutaðeigandi erfingjum gefist eigi kostur á að sjá þau.

23. apríl 1910.

Virðingarfylst.

Friðfinnur Jónsson,
frá Stóru-Giljá.

Lesið fyrir manntalsþingsrétti Húnavatnssýslu að Blöndu
ósi 20. júní 1910.

Pinglestursgjald:

Vottar:

1 — ein — króna.

Gísli Ísleifsson.

Borgað G. Ísl.

VI.

Eftirfylgjandi erindi vil eg leyfa mér að leggja fyrir skiftafund, sem væntanlega verður haldinn í dánarbúi Guðrúnar sál. Jónsdóttur frá Stóru-Giljá mánudaginn 19. f. m.:

Síðastliðið vor tók hr. Gísli Benediktsson á Skinnastöðum $\frac{2}{3}$ hl. af sauðataði út úr fjárhúsi, er Guðrún sál. Jónsdóttir átti og lét það í vinnulaun

til Höllu Jónasdóttur á Stóru-Giljá og sömuleiðis altorfið frá tóttinni, án þess að ráðfæra sig um þetta við hlutaðeigandi erfingja hinnar framlíðnu.

Ennfremur tóku þeir Skinnastaðafeðgar útheý það úr fjóstóttinni, er Guðrún sál. átti, sem þeirra eigin skepnur torguðu ekki, vitanlega alt í heimildarleysi, einnig tók Gísli Benediktsson svipuna hennar án þess að færa nokkur rök til heimildar fyrir því, og sömuleiðis vír og eina papparúllu.

Eg vil leyfa mér að skora á réttvísina að svara spurningur þeim, er eg lét þinglesa hér á síðastliðnu vori, nr. 3115, og við koma þessu máli.

Eg leyfi mér einnig að skora á yður, herra sýslumaður, að láta Benedikt Jónsson á Skinnastöðum sanna það, er hann bar fyrir rétti síðastliðið sumar á skiftafundi í þessu búi, að eg hafi notað fjármuni Guðrúnar sál. ófrjálst í vor, eftir að hún lézt.

Að síðustu skora eg á réttvísina, að frændur mínir á Skinnastöðum skili aftur nú til skiftaréttarins öllum þeim skjölum og skilríkjum, er þeir létu sér sæma að taka úr framangreindu dánarbúi Guðr. sál. Jónsdóttur eða þá að öðrum kosti bera áburð þenna af sér með eiði.

Stóru-Giljá 16. des. 1910.

Friðfinnur Jónsson,
(handsalað).

Til

sýslumannsins í Húnavatnssýslu.

VII.

Þar sem eg undirritaður var sá eini af systkinum mínum, er var yfir systur minni, Guðrúnu sál. Jónsdóttur á Stóru-Giljá, síðustu dagana er hún lifði, þangað til hún var skilin við líkamans fjötra, þá fór eg og tilkynti lát hennar sýslumanni, og sömuleiðis pantaði eg líkkistu af Friðfinni á Blönduósi, og bað hann að gera mér viðvart, þá eg mætti vitja kistunnar. Þessu lofaði hann mér. En í millitíð komu bræður og bræðrasynir mínir og þóttust hafa meiri völd yfir kistunni en eg, og fyrirbuðu Friðfinni að afhenda mér kistuna, en sögðust myndu koma á tilteknum degi að sækja hana.

Nú vikur að því, að Friðfinnur lætur mig vita þetta, að sér hafi verið forbannað að sleppa kistunni við mig af Gísla á Skinnastöðum og þeim feðgum, er þóttust vera hér rétt hærrí en eg.

Eg brá hið fljótasta við og fór út á Blönduós daginn áður en smíðinni var lokið. Þegar eg kom á Blönduós, frétti eg, að Jón bróðir í Öxl og Gísli frændi á Skinnastöðum ætluðu að sækja kistuna snemma daginn eftir. Eg sá, að hér mátti eg til að ráða fljótt úr, hvað gera skyldi, því eg bjóst við öllu því versta, ef við hittumst. Því réði eg það af, að fara aðrar leiðir en hugsanlegt væri að þeir færu. Því eg bjóst við, að þeim kæmi kannske til hugar að setja vörð fyrir mig, því við öllu mátti eg

búast af þeim, en sízt vildi eg láta taka kistuna af mér með valdi.

Því réði eg það af að fara fótgangandi með kistuna á sleða, og kaupa mér mann til að draga kistuna með mér, því ekki var hugsandi að koma hesti við sökum ófærðar á þeirri leið, er eg hugði að fara.

Svo lagði eg á stað snemma morguns ásamt öðrum manni með kistuna á sleða, og svo fórum við í þveröfuga átt og sniðskárum okkur á bakvið ása og bungur, er eg sá, að myndu áreiðanlega leyna ferð minni.

Ferðin gekk mér vel að öðru leyti en því, að snjórin var okkur stöðugt í mitt læri og klof.

Þá viku að því, að þeir Jón í Öxl og Gísli á Skinnastöðum lögðu upp í býti sama morgun og eg fór á stað með kistuna; og þeir höfðu spurnir fyrir því, hvort ekki hefði sést til mín á leið frá Blönduósi; en aðalþjóðleiðirnar riðu þeir sjálfir, því ekki ætluðu þeir að fara tómhentir til baka, þó þeir væru búnir að fréttu, að eg hefði farið daginn áður til að sækja kistuna.

Ferðin gekk þeim vel að því leyti, að þeir urðu einkis varir, og töldu því víst, að eg væri á Blönduósi. Þeir héldu því beina leið til Friðfinns og heimtuðu kistuna af honum. En þá var eg allur á burt með kistuna. En þeir ætluðu ekki að trúa því, þar sem þeir höfðu jafnstrangar gætur á öllum vegum, er að Blönduósi liggja í þá átt, er þeir bjuggust við

að farið yrði. Þeir snerust því hinir verstu við og heimtuðu kistuna því ákafar, því þeir héldu að þetta væri ekki annað en hrekkjabragð, sem eg hefði búið sér og þeir mættu því fara tómhentir, og svo mundi eg koma á eftir með kistuna.

Það er ekki að orðlengja það, að þeir urðu þarna sem óðir menn af reiði við smiðinn og í æðinu tóku þeir síldarstrok og fóru með hann fram að Skinnastöðum. Þá var komið fyrir þá vitinu að þetta væri eigi einleikið, að ætla að fara að láta líkið í síldarstrok, og varð það því af, að þeir skildu hann þar eftir.

En svo var erfiðið mikið fyrir sál og líkama hjá Gísla, að hann setti upp sex krónur fyrir síldartúrinn, er hann vildi hafa af dánarbúi systur minnar, en Jón bróðir reið heim mjög sneiptur yfir gabbinu en ekki setti hann neitt upp fyrir túrinn.

Stóru-Giljá.

Friðfinnur Jónsson.

Þegar Guðrún systir mín lagðist síðustu leguna, þá sendi Gísli á Skinnastöðum henni meðal, er hann átti að brúka sjálfur árið áður, og bað Guðmund á Stóru-Giljá að gefa henni úr glasinu, en þegar hún var búin að taka fyrstu inntökuna, þá fékk hún óbærilegar kvalir fyrir lífið, og spurði hvort það

ætti alveg að gera út af við sig. Eftir þetta kvartaði hún um verk fyrir lífinu meðan hún lifði.

Frá þessu hefi eg skýrt héraðslækni og sýslumanni munnlega, en þeir hafa engu ansað mér upp á þetta, enn sem komið er.

Því er eg knúður til að leita mér upplýsingar um það hjá stjórnarráði Íslands, hvort svona löguð aðferð sé leyfileg.

Stóru-Giljá.

Friðfinnur Jónsson.

Má eg spyrja hver orsök er,
allir jafnt ná ei rétti sínum?
Af því að fyrir augum mínum
jafnrétti allir eigum vér.

Eiðsvarnir menn og yfirvöld
ættu að svara spurning minni;
nú er mentunar uppi öld,
alt sem að veit af speki sinni.

Þekkir nú nokkur skálkaskjól?
Skyldu þeir allir vera dauðir?
Eg held að tóri fáein fól,
farsældar og ærusnauðir.

Nú er fornaldar frægð og þor
flúin burt og þekkist varla,

trúmensku' og hreysti tekur halla;
fáir ná í vor feðra spor.

Hólmgöngu alla hætt er við
hér á þessu kalda landi;
þó hafa sumir brugðið brandi,
en ekki' að fornum frægðarsið.

Broddskoti' í lend og lær á hesti
laumaði bófinn einn hinn versti;
framsett af loga fólkskunnar
með fáheyrdum krafti bölvunar.

Lögregluþjónar þögðu og
þangað ei vildu augum renna
eða í brjósti' um klárinn kenna;
— svo ganga lög sem hafa tog. —

En þetta gott mér ekki finst.
Alt er ei gott, sem lærðir gera.
En ef það svona á að vera,
réttur hvorki né frelsi finst.

Gleðja mundi það gamlan mig
gætu skálkar í öðru sinni
fengið að kenna á flónsku sinni
og gengið tukthús grýttan stig.
Nú er buið að brenna vöndinn,
böðuls er því ólúin höndin.
Hver mun verða að sjá um sig.

Frelsishvöt.

Höfðingjanna harðstjórn mót
hlaupum til og grípum spjót,
sýnum það að séum tröll
svikurunum höslum völl.
Því hver, sem svíkur sína þjóð,
sjálfsagt er að missi blóð.

Sækjum fram og beitum brand,
berum skjöld fyrir okkar land.
Böðlum lands vors berjum á,
sem brjóta vora stjórnarskrá;
og fengju þeir sín gapagjöld,
þá gleðjast mætti kúguð öld.

Fram, fram, sýnið frjálssir menn
frelsisvonin lifir enn,
blómamóðir á sér enn
unga syni, frjálssa menn,
sem hafa inni afl og þor.
Eftir vetur kemur vor.

Víst er þó, að vesöl þjóð
verður að halda slaginn,
og þó renni' í bekkjum blóð,
bagar það ekki haginn.

Sérhver mannleg laga-lurfa
línur þessar fáí' að heyra.
Ef að meira þykir þurfa,
þá er hægt að segja fleira.

Friðfinnur Jónsson.



